EMBARGO TOT VRIJDAG 10 MAART 1978

20:oo UUR

REDE van de voorzitter van de Volkspartlj voor Vrijheid en Democratie, mr. F. Korthals Altes, ter gelegenheid van de jaarlijkse algemene vergadering van de V.V.D op vrijdag 10 en zaterdag 11 maart 1978 (uit de spreken op vrljdaqavond -10 maart om 20.00 uur In het Jaarbeurs Congrescentrum te Utrecht).

Vorig jaar hebben de klezers de liberale invloed in ons land versterkt en dat was goed voor ons land.

Het heeft lang geduurd voordat het CDA besloot de regeringsverantwoordelijkheld met de V.V.D. te delen.

Door dat besluit is de liberale invloed niet alleen in de Kamers versterkt, maar ook in het kabinet en ook dat was goed voor ons land.

Tijdens het eindeloze geworstel en getouwtrek in de eerste fase van kabinetsformatie leek het alsof het CDA de collectlvistische invloed van de PvdA nog belangrijker vond dan de eigen christendemocratische visie, terwijl Terlouw volstond met al maar uit te leggen dat het eindeloze geharrewar toch redelijk was. Het door zijn partij beloofde alternatief leek beperkt tot de omstandigheid dat men alleen maar 's nachts praatte in plaats van overdag.

De V.V.D. heeft niet staan dringen om de regerings- verantwoordelijkheid te gaan dragen. We wisten dat een deel van het CDA aan samenwerking met de PvdA de voorkeur bleef geven. Maar juist omdat de problemen waarvoor ons land stond en nog wtaat zo groot zijn, zljn wij de verantwoordelijkheld niet uit de weg gegaan. Wij aanvaardden die verantwoordelijkheld in de overtulging dat wat wij te bieden hebben beter is dan het akkoord van Den Uyl en ln de overtuiging dat wlj door ons optreden het vertrouwen zouden winnen van het CDA en van nog meer klezers.

Onze overtulglng ls: Liberale invloed is goed in het regeringsbeleid. Voor ons spreekt dat vanzelf. Maar ook de christendemocraten moeten aanvaarden dat er liberale invloed is, zoals de V.V.D. christendemocratische invloed op basis van gelljkwaardigheid heeft aanvaard. Het CDA doet er goed aan zich nog eens voor ogen te stellen hoe het ’ met die gelljkwaardigheid gesteld was in het kabinet-

Den Uyl. Het kabinetsstandpunt, geformuleerd door christendemocraten en liberalen, over regeringsverklaring, UCN, inkomensbeleid, was homogeen en het standpunt over het inbrengen van de neutronengranaat in het ontwapenings- overleg, naar ulteindelijk is gebleken, ook. Onze indruk is dat het bereikte regeerakkoord een hechte basis blijkt voor de samenwerking in het kabinet. De voort- varendheid waarmee deze week in een opengevallen plaats werd voorzien, toont dat aan. Den Uyl sloeg de plank volledig mis toen hij de mening uitsprak dat het kabinet ln het hart was geraakt door het aftreden van een minister, Deze poging het persoonlijk falen van een politicus, met

de daaraan verbonden persoonlijke tragiek, polltiek uit te buiten, mislukte volledig. Daarna deed Den Uyl's aanval op de minlster-president, dat diens verklarlng onwaardlg en stuitend was, onoprecht aan. NRC hlandelsblad sprak zelfs van schijnheilig. De eenheld van het kabinet was niet gebroken, het hart niet geraakt en de daadkracht eerder vergroot dan verkleind.

Wat de fractles van V.V.D. en CDA betreft ls in veel commentaren geconstateerd dat die eenstemmigheid die het kabinetsbeleid kenmerkt, er niet zou zijn. Voor een groot deel waren die constaterlngen ongegrond. Er bleek wel degelijk overeenstemming over regeringsverklaring,

UCN en inkomensbeleid te bestaan. Pas in het debat van j.l. dinsdag bleek verschil van inzicht over de motie- Terlouw. De scheidslljn liep echter nlet tussen V.V.D en CDA. De scheidslijn liep dwars door de CDA-fractie, waarvan 10 leden zich niet achter het standpunt van fractievoorzitter Aantjes stelden en samen met de V.V.D. tegen de motie stemden. De poging van de CDA-fractle- voorzltter de onafhankelijkheid van zijn groepering tegenover het kabinet en de eigen identlteit van het CDA te profiteren werd niet een onverdeeld succes.

Ik wil wel een waarschuwing aan het optreden van de CDA-fractie verbinden. Het opeisen van de "eer" dat de eigen visie het heeft gewonnen of het ulten van beschuldigingen dat de coalitiepartner zijn standpunt doordrukt, het kissebissen met de coalitiepartner heeft ertoe geleid dat het kabinet-

Den Uyl is gevallen en dat een tweede kabinet-Den Uyl er niet is gekomen. Het was het soort politiek waartoe de huidige premier zieh niet aangetrokken voeide. Het brengt de

Staatkunde in diskrediet. De belangen waarvoor wij allen staan en het idealisme waardoor zowel christendemocraten als liberalen worden gedreven, laten zich niet verenigen met dit soort ondermaatse aanvallen.
Mededelingen van deze aard kunnen tot irritatie leiden, evenals het zonder overleg publiceren van standpunten over essentiele zaken die het voortbestaan van het vrije westen raken.
Wij waarschuwen tegen het wekken van irritatie tussen regeringspartijen in de Karners. Wij erkennen wel het volste recht op verschil in benaderingswijze en opvattingen. Het zou ook wel vreemd zijn als de V.V.D. en het CDA door het sluiten van een regeerakkoord hun identiteit zouden.hebben verloren. Wij liberalen komen op voor onze identiteit.
Van de V.V.D.-fracties, volksvertegenwoordigers die door de
V.V.D. kandidaat zijn gesteld, verwachten wij dat zij onze identiteit met kracht naar voren zullen brengen, zoals dat tot nog toe gebeurd is, of wij nu oppositiepartij waren of regeringspartij zijn. Ook van de CDA-fractie mogen wij verwachten - en aanvaarden wij - dat zij de identiteit van het CDA naar voren brengt. De verschillen behoeven volstrekt niet tot irritaties te leiden of aanleiding te geven tot speculaties op een naderende breuk. Het is goed dat die verschillen er zijn, zij
geven de kiezer kans te klezen. Over rulm drie weken, bij de statenverkiezingen, verwachten wij dat de kiezers, als zlj hun steun aan een van de regeringspartijen wlllen geven, op grond van dit ldentiteltsverschil hun keuze zullen bepalen. Wij verwachten ook van hen dat zlj zullen erkennen dat het goed ls dat er liberale invloed ls.. Want zij die op 25 mel op de VVD hebben gestemd ln de hoop dat er geen tweede kabinet-Den Uyl zou komen, moeten zich ook de kabinetsformatie herinneren en op grond daarvan besluiten opnieuw de V.V.D. te steunen opdat het kablnet-Van Agt/Wiegel steun krijgt en nlet de dreiging ontstaat van een tweede kabinet-Den Uyl, al zou het een verbetering zijn dat het een kabinet zou worden zonder Kruisinga en met Andriessen. De kiezers zullen zlch ook moeten herinneren dat in het debat van afgelopen dlnsdag fractieleider Aantjes zich met een meerderheid van de CDA-fractie tegenover het kabinet opstelde, de zijde van de oppositle koos en dat zijn fractie verdeeld was op een essentieel punt dat de waarborging van de vrijheid van het westen betrof.

Behoud van identiteit is goed. Maar het samen dragen van de verantwoordelijkheid voor het voortbestaan van het kabinet en de uitvoering van het gesloten regeer- akkoord, brengt met zich mee dat overleg plaats vindt voordat fractiegetuigenissen worden gepubliceerd.

Hij waarschuwen ook tegen het afzetten, zoals Boersma geregeld doet, tegen ons gevoel voor sociale gerechtig-

o

heid. Tot onze identiteit hoort ook dat wij de zwakken in de samenleving willen helpen. Dat is hiet alleen een voor- recht of een plicht van socialisten en christendemocraten. Wij zien het als een van onze voornaamste taken. De aanpak van de liberalen in de praktische politiek is echter minder die van getuigen. Getuigen kunnen wij in deze vergaderlng. In het praktische beleid van kabinet en Kamerfracties geven wij, met een variant op Thorbecke's woord, de voorkeur eraan dat onze dåden getuigen van wat ons beweegt. Die dåden zijn erop gericht met alle middelen het zwakke te versterken. Een politiek gericht op vergrotlng van werkgelegenheid geeft meer zekerheid dan sociale voorzieningen. Een politiek gericht op versterking van de economie geeft meer zekerheid dat de sociale voorzieningen die wij hebben opgebouwd kunnen blijven voortbestaan. Op het voortbestaan en de nood- zakelijke uitbreiding van de sociale zekerheid is ook onze politiek gericht van bijstellen van het voorzieningen- pakket opdat de voorzieningen ten goede komen aan hen die deze diet meest nodig hebben. Wij vragen er oog voor fe hebben dat de maatschappij voortdurend in beweglng is en dat ook op dit punt aanpassing en hervorming nodig is om verstarring te voorkomen en scheef gegroelde ver- houdingen in overeenstemming te brengen met moderne opvattingen.

Het moet dan ook maar eens gezegd worden dat het wel ulterst bedroevend is wanneer bij herhaling blijkt dat vooraanstaande politiek uit kringen die zich in het ver-

O

leden nlet ontzagen zich af te zetten tegen het door hen gesignaleerde materialisme van de V.V.D., zich zelf minder hebben gematigd dan van het Nederlandse volk werd verwacht. V.V.D.'ers zijn nuchter en pragmatisch en hebben nooit beweerd beter te zijn dan andere landgenoten en geoorloofde belas- tingfaciliteiten zullen VVD'ers zich net zo

min als andere Nederlanders laten ontgaan. Maar als partij verwachten wij wel striktheid en terughoudendheid van hen die openbare funeties bekleden in het bestuur. Ons is wel toegevoeqd dat wij de partij zouden zijn van “halen, hebben, houden". Elk spoor van bewijs ontbrak. Nu blijkt buiten onze kring veelvuldig sprake te zijn van halen en hebben, en dat van het houden alleen maar wordt afgezien vanwege de publiciteit. Het blijkt vaak om bedragen te gaan die vele malen hoger zijn dan wat de gemiddelde V.V.D.'er bruto verdient. Berouw volgt niet meer op de zonde, maar op de publiciteit. Bewogenheid met de "onderkant van de samenleving" moet Ik dan toch wel als krokodillentranen kwalificeren. Wij wensen geen heksen- jacht en de brief van de vereniging van belasting-inspecteurs heeft, gebaseerd als zij blijkt te zijn op losse roddels in de wandelgangen, meer wantrouwen opge- roepen dan gerechtvaardigd is. Maar als de speurzin van journalisten ertoe kan bijdragen dat grotere striktheid ontstaat en men zich meer rekenschap ervan geeft of er nog wel sprake is van eigenlijk gebruik van belastingfaciliteiten, dan zien wij dat als winst voor onze democratie.

De onafhankelijke pers heeft opnieuw bewezen dat haar controlerende en signalerende functie onmisbaar is voor de democratie.

o

Ons wordt ook wel verweten dat wij de partij voor de actieven zouden zijn. Dit verwijt is in zoverre ongegrond dat wij de sociale zekerheid voor hen die niet kunnen of niet meer behoeven te werken, de zieken, gehandicapten en de ouderen altijd ten volle hebben gesteund. Zo hebben wij bepleit dat de AOW welvaartsvast zou blijven. Maar wij beschouwen de naam van partij voor de actieven als een juiste onderscheiding voor zover daarmee wordt erkend dat er geen partij is die zo zeer erop Staat dat er werk komt voor hep die willen en kunnen werken. Want alle sociale zekerheid ten spijt, wordt werkloosheid voor hem of haar die wil en kan werken maar geen werk kan vinden, ervaren als een straf.

Wij zien dit beleid als een onderdeel van onze identiteit als liberalen. Als anderen zieh daarin van ons willen onderscheiden, dan is dat hun goed recht. Als zij het, niet kunnen laten ons daarop aan te vallen, zegt dat meer over het karakter van de aanvallers dan over ons.

Liberale invloed is goed in de Kamers. Dat is gebleken bij de algemene beschouwingen

over de regeringsverklaring in de Tweede Kamer. Terecht kreeg de rede van onze politieke leider Rietkerk grote aandacht. - Zodra een partij bewindslieden levert, krijgen meer vertegenwoordigers van die partij - de politieke leider en de bewindslieden - publieke aandacht. Dat verbreedt het zich op die partij. Liberale invloed is daarom ook goed voor de V.V.D. als liberale partij.

Liberale invloed is goed in de Kamers. Dit is ook gebleken bij de algemene beschouwingen over de regeringsverklaring in de Eerste Karner. Ook de rede van Haya van Someren kreeg meer aandacht dan voorheen. Deze aandacht bleef niet beperkt tot het punt dat zij de premier in de gelegenheid stelde nog eens uitdrukkelijk te verklären dat het kabinetsbeleid erop gericht blijft dat de koopkracht zoveel mogelijk gehandhaafd blijft voor hen die een inkomen verdienen tot tweemaal modaal ofwel op basis van 1977 ongeveer f 50.000,—.

Over de oppositie van de PvdA wil ik niet te veel zeggen. Het afschaffen van het zogenaamde societeitsgebruik dat afgetreden ministers zich ervan onthouden in de Kamers hun opvolgers aan te vallen, heeft ertoe geleid dat Den Uyl, Stemerdink en ook Van der Stoel het beleid verloochenen dat zij zelf voerden toen zij nog regerings-verantwoordelijkheid droegen.

Brinkhorst volgde zijn bazen uit het vorige kabinet in het voetspoor. Het is wat dat betreft bij D'66 altijd hetzelfde beeid. De eerste keer dat deze groepering ziCh ontdoet van het door de PvdA getrokken gareel, moet ik nog zien. Het onderscheid is ertoe beperkt dat Brinkhorst, tegelijkertijd met het bestrijden van het door liberale ministers gevoerde en gesteunde beleid, ziCh erop laat voorstaan een linkse liberaal te zijn. Terlouw begint hem op afstand te volgen. Van Mierlo houdt nog vast aan het uitgangspunt van D'66 dat deze

o

partlj zich niet in de conventionele onderscheidingen laat vangen. Tegelljkertijd worden twee paarden bereden: enerzljds noemen sommige D'66'ers zich links Ilberaal, anderzljds beweren zlj de vlerde hoofdstroming ln de Nederlandse polltlek te zljn. Een arrogantle - hoofd- stroming - die geen enkele politieke partij met slechts 8 zetels zieh oolt heeft veroorloofd, ook de V.V.D. niet toen zlj ln 1948 8 zetels van de 100 behaalde. Er zljn drie hoofdstromingen in de Nederlandse en Europese politiek: de

christendemocratische, de liberale en de socialistische. In enkele landen komt daar de communistische als vierde hoofdstroming bij. Andere partljen zljn nevenstromingen. Het zoeken van de elgen identiteit kost D'66 enige moeite. Zlj heeft in 1971 duidelijk gekozen voor samenwerking met de PvdA, en had in 1972 zelfs een gezamenlijk programma met PvdA en PPR. In 1977 beloofde zlj haar kiezers zowel een redelijk alternatief als een niet-samengaan met de V.V.D.. Het eerste weten wij ult de verkiezingspropaganda, het laatste uit de mededelingen die Terlouw deed aan informateur Van der Grinten. Welk alternatief had D'66. dan elgenlijk voor ogen? Of bood het de kiezers alleen maar een alternatief voor hun stem, opdat deze niet rechtstreeks naar de PvdA behoefde te gaan? Voor wat het beleid betreft is er geen enkel verschil te zien, al mag worden erkend dat D'66 in haar taktiek wat vrijer Staat omdat zij minder door dogma's wordt belemmerd. D'66 heeft zch niet tot vierde hoofdstroming ontwikkeld, maar als een wat minder dogmatische neven-stroming van de PvdA.

o

Brinkhorst, die oog heeft voor Europese krachtsverhoudingen, begrijpt heel goed dat de ene D' 66-afgevaardigde ln het Europese Parlement waarop de verkiezlngsuitslag van 1977 aanspraak geeft, nlets kan uitrichten als hlj geen deel uitmaakt van een fractie in het Europese Parlement. De socialistische federatie is ernstig verdeeld en zit niet op nog een buitenbeentje te wachten. Brinkhorst heeft nu zijn oog laten vallen op de Federatie van Liberale en Democratische Partijen en streeft ernaar dat D'66 het lidmaatschap van deze federatie aanvraagt. Hij beroept zich daarbij op vermeende verschillen tussen de VVD en andere liberale partijen die lid zijn van de federatie, zoals onze Duitse zuster-partij de FDP en de Britse Liberale Partij. Ten onrechte. De federatie stelde in november 1977 een definitief verkiezlngsprogramma op. De V.V.D. speelde daarbij een vooraanstaande rol. Eén van de twee ondervoorzitters van de federatie - met algemene stemmen herkozen - is ons Eerste-Kamerlid en penningmeester Hans de Koster. Grote delen van het verkiezingscongres heeft hij voorgezeten.

De V.V.D.-afvaardlging is de op twee na grootste ln het congres van de federatie, na de Britse en de Duitse.

Het door de ministers en staatssecretarissen in het kabinet-Den Uyl gevoerde beleid had geen enkel liberaal kenmerk. Dat is ook de andere Europese liberalen niet ontgaan. Met

hen onderhouden wij een goed contact en er is volledige overeenstemming zowel in uitgangspunt als uitgestippeld beleid. Reeds op 31 januari had een ontmoeting plaats van de Nederlandse liberale ministers

o

met liberale ministers uit de Bondsrepubliek en Luxemburg. Hans de Koster, als vice-president van de federatie en gastheer, Koos Rietkerk en ik waren ook aanwezig. Net als bij de vaststelling van het verkie- zingsprogramma bleek een grote mate van gelijkgezindheid en gelijkgerichtheid. Er en geen sprake van dat tussen de V.V.D en de andere in Europa samenwerkende liberale partijen een wig gedreven zou kunnen worden of dat de V.V.D. in dit liberale gezelschap een rechts buitenbeentje zou zijn. In de "Roole Haan“ van 15 februari kwam Brinkhorst met het verhaal dat in de federatie alleen door partijen als de FDP en D'66 een progressief milieubeleid gevoerd kan worden en werkelijk aandacht voor de grondrechten kan worden gevraagd. Hij had beter moeten weten. Juist door V.V.D.-amendementen zijn in het Europese verkiezings- program de passages over de grondrechten uitgediept en uitgebreid, terwijl de milieuparagraaf door V.V.D.- amendementen werd uitgebreid. Brinkhorst had beter moeten weten, zei Ik, en wist ook beter, want twee van zijn partijgenoten bezochten het openbare verkiezingscongres van de federatie en zonden hem een uitvoerig rapport. Eigenlijk is het treurig dat een man die een verant- woordelijke positie bekleedt het aandurft - bewust of onbewust - zulke slechte voorlichting te geven. Een gesprek met de V.V.D. over toetreding heeft D'66 nimmer aangevraagd, hoewel Ik van mijn kant heb laten weten een dergelijk Initiatief wel te verwachten alvorens D'66 een aanvraag tot het lidmaatschap zou indienen.

In kringen. van D'66 was er enige verwonderlng over en bewondering voor de rede van Rietkerk bij de beschouwingen over de regeringsverklaring. In onze kringen was Rietkerk geen onbekende. Zijn visie bleek ook uit tal van rapporten van de Teldersstichtlng waaraan hij had mee- gewerkt. De conclusie moet zijn dat in kringen van D'66 veel onbegrip of onwetendheid over de representant van het liberalisme in Nederland - de V.V.D. - bestaat. Wanneer men zieh liberaal wil noemen, zou het dan niet meer voor de hand liggen zich eens wat breder en dieper te

orienteren over de partij die het liberalisme in Nederland reeds jarenlang - en niet zonder succes - uitdraagt en het Nederlandse liberalisme in Europa vertegenwoordigt. Wij zijn de dialoog nooit uit de weg gegaan. In 1971 niet, toen wij nog aan stembusakkoorden dachten en bij de kabinetsformatie in 1977 niet. Ook straks bij de collegevorming in staten en raden niet.

Ik kom daarmee tot het slot. Over ruim drie weken gaan wij naar de stembus voor de verkiezing van Prpvinciaie Staten. Liberale invloed is goed voor ons land, maar ook voor onze provincies en onze gemeenten. wij vragen de kiezers om steun opdat de liberale invloed in staten en raden wordt vergroot. Wij willen ons inzetten. Ook in het dageiijks bestuur van de provincies en de gemeenten de colleges van Gedeputeerde Staten en van B&W. Wij bepleiten collegevoming op brede basis waarin meer- derheden de minderheden niet uitsiuiten. De staten- verkiezingen zijn van belang voor het provinciale beleid. beleid dat zich bij uitstek bezighoudt met onze leef-omstandigheden en het milieu. De statenverkiezingen zijn ook van belang voor het nationale beleid. De toekomstige omvang van onze Eerste-Kamerfractie, die wordt gekozen door Provinciale Staten, hangt van de verkiezings- uitslag af. Maar de verkiezingsuitslag is ook graadmeter voor het regerlngsbeleid. Wanneer de regeringspartijen versterkt uit de strijd te voorschijn komen, is dat een welkome steun in de rug van het kabinet-Van Agt/Wiegel. Versterking van de V.V.D. betekent ondubbelzinnige steun - is zelfs de enige mogelijkheid voor ondubbelzinnige steun aan het kabinet-Van Agt/Wiegel. Van de VVD-fractie staat immers vast dat zij het kabinet steunt, loyaal steunt, waarblj loyaal dan wel in de ware zin des woords wordt gebruikt. Wij roepen op tot massale steun voor onze V.V.D.-kandidaten op 29 maart. Een goed stembusresultaat voor de V.V.D. betekent versterking van de liberale invloed in de Staten, versterking van de liberale invloed in de Eerste Kamer jr, versterking van de positie van het kabinet-Van Agt/Wiegel en versterking van onze Volkspartij voor Vrijheid en Democratie.